

УДК 330.1

Т. В. Понедільчук,
к. е. н., доцент кафедри економіки та економічної теорії,
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-0622-4318
А. М. Пащенко,
магістрант, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-2038-9802

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.17.51

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

T. Ponedilchuk,
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics and Economic Theory,
Bila Tserkva National Agrarian University
A. Pashchenko,
Master's student, Bila Tserkva National Agrarian University

PROBLEM ASPECTS OF THE ENTERPRISE DEPRECIATION POLICY FORMATION

Сучасний етап становлення та розвитку більшості підприємств спирається на рівень ефективності застосування амортизаційної політики, як специфічного джерела фінансування відтворення основних засобів, що забезпечує головні пріоритетні напрями фінансово-економічного розвитку підприємств. Важливо розуміти, що достатність та сприятливе застосування амортизаційної політики на підприємстві має вплив і на зростання продуктивності праці, поліпшення фінансових результатів і, як наслідок, поліпшенню фінансового стану підприємства.

Амортизаційна політика в зазначеному аспекті повинна всіма засобами сприяти забезпеченню виваженого рівня оновлення фондів підприємства з дотриманням необхідних умов відтворення і поточного стану ринкової кон'юнктури, які склалися на ринку, і тим самим, підвищувати рівень конкурентоспроможності підприємства на ринках вітчизняної продукції та формувати перспективи виходу його та світовий ринок.

Ефективність впровадження амортизаційної політики, беззаперечно, має суттєве значення щодо формування інвестиційної привабливості підприємств, що натомість є одним із основних напрямів впровадження дієвих джерел фінансування.

The current stage of formation and development of most enterprises is based on the efficiency level of depreciation policy, as a specific source of financing the reproduction of fixed assets, which provides the main priority areas of financial and economic development of enterprises. It is important to understand that the sufficiency and favorable application of depreciation policy in the enterprise has an impact on productivity growth, improving financial results and, as a consequence, improving the financial condition of the enterprise.

Depreciation policy in this aspect should by all means contribute to ensuring a balanced level of renewal of the company's assets in compliance with the necessary conditions of reproduction and the current market situation in the market, and thus increase the competitiveness of the company in domestic markets and shape its prospects. and the world market.

The effectiveness of the implementation of depreciation policy is essential for the formation of investment attractiveness of enterprises, which, in turn, is one of the main areas of implementation of effective funding source. Therefore, it is important to understand that the sufficiency and favorable application of depreciation policy at the enterprise has an impact on productivity growth, improvement of financial results and, as a consequence, the financial condition of the enterprise.

The current depreciation policy in Ukraine for enterprises that form their own activities in modern business conditions should serve as a tool to recoup the funds invested in labor, because one of its purposes is the fullest return on capital invested in labor through the transfer of their value to the value finished products of the enterprise. In addition, it should perform the function of accumulating depreciation in the relevant fund, creating favorable opportunities for the company to regulate the value of taxes paid,

and for the state — to create additional opportunities for effective tax policy. The effectiveness of this policy, moreover, lies in its ability to determine the cost of production and sales of the enterprise, which prevents and eliminates the negative factors of the financial crisis.

Ключові слова: амортизаційна політика підприємства, відновлення основних засобів, фінансовий стан, інструмент впливу, прибутковість, рентабельність.

Key words: depreciation policy of the enterprise, restoration of fixed assets, financial condition, instrument of influence.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Нааявні основні виробничі фонди підприємств потребують постійного, якісного та незалежного контролю та ефективного управління. Одним із напрямів цього управління є визначення та застосування якісних форм і методів фінансового менеджменту та його організацій у процесі здійснення підприємством його фінансово-економічної діяльності. Одним із дієвих практичних напрямків фінансового управління на підприємстві основними засобами є розробка та здійснення дієвої амортизаційної політики, чим і обумовлюється актуальність даної статті [4; 5].

Амортизаційні відрахування є джерелом простого відтворення основних засобів, що сприяють також технічному та технологічному розвитку підприємств та можливого накопиченню фінансових ресурсів понад просте оновлення, може стати джерелом додаткового прибутку для них. Проте численні дослідження, що так чи інакше стосуються теоретичного та практичного аспектів цього питання, дозволили виявити і ряд проблем, з якими стикаються підприємства у виборі інструментів та шляхів впровадження амортизаційної політики. Ці аспекти включають: правильність вибору методу розрахунку амортизації, встановленню строку ефективного використання основних засобів, різноманітні фактори, що впливають на формування амортизаційної політики підприємств [5, с. 199—200].

Також проблематичними питаннями є вибір методів оцінки нарахування амортизації залежно від розміру відшкодування основних засобів, розуміння сутності та впливу амортизації на формування грошових потоків підприємства та їх оцінка на основі NPV [5, с. 199—200].

Досить проблематичним є питання поточного фінансово-економічного стану багатьох вітчизняних підприємств, що провокує ще одну з проблем — несприятливість інвестиційного клімату підприємства. Тому актуальність акумулювання підприємствами власних ресурсів для фінансування необхідних організаційно — технічних заходів щодо відтворення основних засобів є обмовленим та виправданим. І саме тому таким важливим джерелом фінансування залишаються наразі амортизаційні відрахування, які мають бути визначені підприємством сформованою системою діяльності інструментів амортизаційної політики [5, ст. 199—200].

Проблема також полягає в тому, що за нових умов ринку в Україні амортизаційна політика стала впливати безпосередньо на такі показники виробництва — розмір амортизаційного фонду, розмір податку на прибуток, на ціну продукції, на інфляційний прибуток. Тому за таких умов формування якісних та дієвих фінансових ре-

сурсів амортизаційної політики для відтворення основних засобів на підприємстві стало прерогативою самих підприємств, а не держави [4, с. 7].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ, В ЯКИХ ЗАПОЧАТКОВАНО РОЗВ'ЯЗАННЯ ДАНОЇ ПРОБЛЕМИ І НА ЯКІ СПИРАЮТЬСЯ АВТОРИ, ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких було вперше розглянута дана проблематика свідчать про те, що вона є актуальною як в Україні так і закордоном. Так, зокрема, роль амортизації у процесі відтворення основного капіталу активно досліджують такі вітчизняні економісти: Баб'як Н.Д. [6, с. 34], Городянська Л.В. [7, с. 112—121], Орлов С.П. [8, с. 38—44], Пархоменко В.М. [9, с. 62—65], Саєнко С.Г. [10, с. 192—197] та інші.

Також розгляду сутності амортизації та її значення як важливого джерела інвестиційних ресурсів присвячені праці багатьох вчених, серед яких: В. Андрійчук, Н. Виговська, О. Галушко, С. Голов, Г. Кірейцева, М. Косова, Л. Мельничук, І. Тарасова, М. Чумаченко, А. Фукса. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що найбільшу увагу автори переважно приділяють питанню коректного вибору методів та інструментів нарахування амортизації на підприємстві. Проте, натомість решта питань амортизаційної політики підприємства залишаються не розглянутими на достотному рівні. До прикладу, дискусійним залишається питання аналітики визначення основних принципів формування амортизаційного фонду та політики загалом [5, с. 199].

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є висвітлення основних проблемних питань формування ефективної амортизаційної політики підприємства та її впливу на фінансовий стан підприємства.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Амортизаційна політика приводить у дію мікроекономічні важелі, що мають значний вплив на ступінь оновлення основного капіталу підприємства, прискорення розвитку науково-технічного прогресу та впровадження інновацій в виробничий процес, забезпечення розвитку сприятливого інвестиційного клімату, покращення системи оподаткування та, беззаперечно, збільшення рівня прибутковості. Незадовільне використання її складових, як доволі дієвого та немісткого інструменту фінансового забезпечення оновлення фондів під-

приємств передусім, свідчить про наявність негативної тенденції щодо зростання ступеня зношення основних засобів. Тому актуальним залишається питання щодо вдосконалення системи формування такої політики щодо забезпечення якнайкращого фінансового стану підприємств [1].

Амортизаційна політика підприємства має відчутний вплив на величину податкових платежів підприємства, а отже, і на фінансові результати його діяльності. Саме тому підприємству необхідно впроваджувати таку амортизаційну політику, яка б дозволила зменшити до мінімального значення податкові платежі, збільшити рівень рентабельності та, таким чином, поліпшити його фінансовий стан.

Нарахована сума відрахувань по амортизації має також вплив на прибуток підприємства. Чим вони вищі, тим нижчий прибуток підприємства, і навпаки. Зменшуючи прибуток, підприємства, тим самим, сприяє зростанню амортизаційних відрахувань, що в свою чергу призводить до зниження податку на прибуток та зростання власних фінансових ресурсів.

Ефективність впровадження амортизаційної політики, беззаперечно, має суттєве значення щодо формування інвестиційної привабливості підприємств, що, на томість, є одним із основних напрямів упровадження дієвих джерел фінансування [2, с. 194—195].

Проведені дослідження засвідчують, що для формування ефективної амортизаційної політики підприємства необхідно керуватись такими принципами:

- встановлення строку корисного використання певного об'єкта майна;
- вибір методу нарахування амортизації;
- створення умов та порядку переоцінки основних засобів;
- можливість оптимізувати процес капіталізації амортизації — як джерело відтворення основних засобів;
- умови використання капіталізації та заощаджень внаслідок амортизації.

Встановлення строку корисного використання певного об'єкта власності та вибір методу розрахунку є надзвичайно важливим, адже амортизація повинна враховувати фактори, які впливають на інтенсивність використання основних засобів, економічні вигоди із певного основного засобу [5, с. 200—201].

Найбільш впливовими факторами формування амортизаційної політики залишаються рівень розвитку науково-технічного прогресу, технічний та організаційний рівень обладнання та асортимент продукції (виконана робота, надані послуги), капіталізація амортизації [6, с. 200—201].

Тому, згідно з проведеними дослідженнями, можна наголосити на тому, що ефективно створена система амортизаційної політики підприємств забезпечує його успішний фінансово-економічний розвиток. Аналітичні дані також дозволяють стверджувати про те, що інвестиційна діяльність підприємства значною мірою залежать від обсягів фінансування, що створюється насамперед за рахунок самофінансування (накопичення амортизації та частини чистого прибутку).

Для вирішення вищезазначених проблем насамперед амортизаційні відрахування на підприємстві доцільно та вигідно резервувати в амортизаційному фонді, при цьому

для уникнення часткового чи повного знецінення накопичених коштів деякі дослідники пропонують розміщати їх саме на депозитних банківських рахунках під певний визначений відсоток. Фонд амортизації також повинен включати кошти, що необхідні для повного відтворення основних засобів на абсолютно новій технічній основі — для модернізації виробництва, залучення інвестиційних коштів та інших видів поліпшень [5, с. 199—201].

Ефективним мотиваційним інструментом ринкової економіки для відновлення основних засобів має виступити прискорена амортизація. Позитивним є те, що вона часткового знижує норму банківського відсотка та стимулює зростання власних ресурсів інвестування підприємств, також сприяє подоланню певного бар'єру щодо ліквідації застарілого обладнання, значно зменшує втрати від морального та фізичного зношення фондів. Але потрібно розуміти, що у разі використання даного інструменту буде збільшуватись і сума амортизаційних відрахувань, що включені в собівартість продукції, що в свою чергу створює необхідність збільшення ціни на готову продукцію. Тому не всі підприємства у змозі застосовувати метод прискореної амортизації на практиці [5, с. 200—201].

В умовах сучасної ринкової економіки в Україні виникає гостра необхідність проводити періодичну переоцінку основних засобів і нараховувати амортизацію на їхню відновну вартість, а не на балансову, оскільки розмір амортизаційних коштів, розрахований відносно балансової, не спроможний забезпечити відновлення фондів за таких умов.

Також актуальним питанням є провадження "керуваної амортизації" на підприємства. Проте існує певна складність реалізації такої політики. Насамперед через недостатнє оснащення переважної кількості підприємств необхідними сучасними інформаційними технологіями, а також існує проблема у необґрунтованого вибору методів амортизації, недосконалість системи обліку основних засобів [5, с. 200—201].

Так, на нашу думку, ефективна амортизаційної політики підприємства, має базуватись на:

- встановленні корисного терміну використання конкретного об'єкту основних засобів;
- виборі методу нарахування амортизації, враховувати інтенсивність використання та отримання економічних вигід підприємством від конкретного об'єкту основних засобів;
- формуванні умов та порядку переоцінки основних засобів;
- можливості поліпшення процесу капіталізації амортизації як джерела фіксованої вартості відтворення активів;
- капіталізації та використання заощаджень для формування амортизаційного фонду підприємства [1, с. 76].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Отже, формування ефективної амортизаційної політики підприємствами, яка б мала значний вплив на обсяг витрат, що певним чином забезпечують реновацію основних засобів виробництва, здатне забезпечити значне поліпшення технічного стану основних фондів.

Тому важливо розуміти, що достатність та сприятливе застосування амортизаційної політики на підприємстві має вплив і на зростання продуктивності праці, поліпшення фінансових результатів і, як наслідок, фінансового стану підприємства.

Амортизаційна політика в зазначеному аспекті повинна всіма засобами сприяти забезпеченню виваженого рівня оновлення фондів підприємства з дотриманням необхідних умов відтворення і поточного стану ринкової кон'юнктури, які склалися на ринку, і тим самим, підвищувати рівень конкурентоспроможності підприємства на ринках вітчизняної продукції та формувати перспективи виходу його та світовий.

Говорячи про перспективи подальших досліджень у цьому напрямі, слід зазначити, що амортизаційна політика і надалі буде формуватися та розвиватись як важливий інструмент фінансово регулювання та вдосконалення фінансового стану на підприємстві. Проте варто пам'ятати, що вона потребує удосконалення з метою вирішення певних проблем, що пов'язані з інвестуванням технічного розвитку, формування системи методів нарахування амортизаційних відрахувань, які найкоректніше слід обирати, виходячи саме з вартості технічного устаткування, нормативних строків експлуатації, умов продажу продукції в диференційованих сегментах ринку.

Література:

1. Жердєєв Є.В. Методичні засади формування амортизаційної політики на підприємствах. Облік і фінанси АПК: освітній портал. 2011. № 1. С. 1—5. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-zasadi-formuvannya-amortizaciynoi-politiki-na-pidpriemstvah.html> (дата звернення: 11.06.2021).

2. Приймак Н.С. Амортизація та її функції у господарській діяльності підприємства. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки: зб. наук. пр. Кіровоград: КНТУ, 2009. Вип. 16. Ч. 1. С. 194—195.

3. Шумейко О.Ю., Бурченко В.С. Амортизаційна політика та її вплив на відтворення основних засобів підприємства URL: Ефективна економіка. 2015. № 10. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4424>

4. Галахова О. В., Зайцев О. В. Амортизаційна політика та її вплив на фінансові показники виробництва. Технологічний аудит і резерви виробництва. 2013. № 6/3 (14). С. 7—11. URL: https://www.researchgate.net/publication/312418207_Depreciation_policy_and_its_impact_on_the_financial_performance_of_production

5. Швець Н.В. Амортизаційна політика підприємства: проблемні питання. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. № 6 (230). 2016. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84594295.pdf>

6. Баб'як Н.Д. Вплив амортизаційних відрахувань на результати фінансово-господарської діяльності підприємства. Фінанси України. 2001. № 11. С. 34.

7. Городянська Л.В. Амортизаційна політика та напрями відтворення фінансово-економічних ресурсів у бухгалтерському обліку. Фінанси України. 2009. № 11. С. 112—121.

8. Орлов С.П. Об использовании в Украине разных систем амортизации. Экономика Украины. К.: "Преса України", 2005. № 5. С. 38—44.

9. Пархоменко В.М. Облік амортизації. Фінанси України. 2003. № 8. С. 62—65.

10. Саєнко С.Г. Методичні підходи до формування амортизаційної політики машинобудівних підприємств. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 8. С. 192—197.

11. Saadzhan V.A. Depreciation policy of the enterprises: accounting of factors in case of the method choice. Економіка: реалії часу. № 4 (26). 2016. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2016/No4/69.pdf>

References:

1. Zherdeiev, Ye.V. (2021), "Metodychni zasady formuvannya amortyzatsijnoi polityky na pidpriemstvakh", *Oblik i finansy APK: osvitynij portal*, available at: magazine.faaf.org.ua/metodichni-zasadi-formuvannya-amortyzaciynoi-politiki-na-pidpriemstvah.html (in Ukrainian).

2. Pryjmak, N.S. (2009), *Amortyzatsiia ta ii funktsii u hospodars'kij diial'nosti pidpriemstva*, *Journal. Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsional'noho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky: zb. nauk. pr. vol. 16*, pp. 194—195. (in Ukrainian).

3. Shumejko, O. Yu. Burchenko, V. S. (2015), *Amortyzatsijna polityka ta ii vplyv na vidtvorennia osnovnykh zasobiv pidpriemstva* *Journal. Efektyvna ekonomika*, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4424> (in Ukrainian).

4. Halakhova, O. V. Zajtsev, O. V. (2013), *Amortyzatsijna polityka ta ii vplyv na finansovi pokaznyky vyrobnytstva*. *Journal. Tekhnolohichnyj audyt i rezervy vyrobnytstva*, available at: https://www.researchgate.net/publication/312418207_Depreciation_policy_and_its_impact_on_the_financial_performance_of_production (vol. 6/3 (14)) (in Ukrainian).

5. Shvets', N.V. (2016), *Amortyzatsijna polityka pidpriemstva: problemni pytannia* *Journal. Visnyk Shkhidnoukrains'koho natsional'noho universytetu imeni Volodymyra Dalia*, available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/84594295.pdf> (in Ukrainian).

6. Bab'iak, N. D. (2001), *Vplyv amortyzatsijnykh vidrakhuvan' na rezul'taty finansovo-hospodars'koi diial'nosti pidpriemstva*. *Journal. Finansy Ukrainy. vol. 11*, pp. 34, (in Ukrainian).

7. Horodians'ka, L. V. (2009), *Amortyzatsijna polityka ta napriamy vidtvorennia finansovo-ekonomichnykh resursiv u bukhhalters'komu obliku*. *Journal. Finansy Ukrainy, vol. 11*, pp. 112—121, (in Ukrainian).

8. Orlov, P. (2005), *Ob yspol'zovanny v Ukrayne raznykh system amortyzatsyy* *Journal. Ekonomyka Ukrainy, vol. 5*, pp. 38—44, (in Ukrainian).

9. Parkhomenko, V. M. (2003), *Oblik amortyzatsii*. *Journal. Finansy Ukrainy, vol. 8*, pp. 62—65, (in Ukrainian)

10. Saienko, S. H. (2012), *Metodychni pidkhody do formuvannya amortyzatsijnoi polityky mashynobudivnykh pidpriemstv*. *Journal. Aktual'ni problemy ekonomiky, vol. 8*, pp. 192—197, (in Ukrainian).

11. Saadzhan, V.A. (2016), *Depreciation policy of the enterprises: accounting of factors in case of the method choice* *Journal. Ekonomika: realii chasu № 4 (26)*, available at: [Rezhym dostupu: https://economics.net.ua/files/archive/2016/No4/69.pdf](https://economics.net.ua/files/archive/2016/No4/69.pdf) (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 30.08.2021 р.